

Ніна БЕРНАДСЬКА¹

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID 0000-0001-9217-2229

Новітній український роман: жанрові пошуки

Сучасний літературний процес в Україні позначений, без перебільшення, помітним розвитком прози, роману зокрема. До цього жанру сьогодні звертаються прозаїки різних поколінь: найстаршого (Ю. Щербак, В. Шевчук), старшого (В. Медвідь, Є. Пашковський, С. Процюк, Ю. Андрухович, Ю. Винничук, В. Слапчук), середнього (С. Жадан, Сашко Ушкалов, Любко Дереш), молодшого (І. Астапенко, С. Андрухович, М. Лаюк, О. Чупа, О. Михед, А. Любка). Його систематизація за стильовими особливостями ще на початку 2000-х років не втратила своєї актуальності і сьогодні, оскільки ті три вектори – неомодерністський, постмодерністський, неонародницький (неопопулістський), про які писали літературознавці, простежуються і в творах сьогодення². Водночас жанрова палітра новітнього українського роману зазнає все більших модифікацій, тому мета статті – з'ясувати основні тенденції розвитку цього жанру в останні десятиліття.

Так, українські романісти потужно „експлуатують” історичну тему, при цьому помітно розширюючи й модифікуючи матрицю історичного роману. Наприклад, Марія Матіос однією з перших зобразила приватну історію окремої людини на тлі реальних подій 30-70-х років ХХ ст. у романі *Солодка Даруся* (2004). У змалюванні авторки лише зміна прапора на сільській управі підказує горянам, що в черговий раз прийшла нова влада у їхній край, а ритм і сенс життя залишаються усталеними, предковічними, як і мальовничі гори, що оточують село. Проте вітри історії, найперше – радянської, виявляються такими руйнів-

---

¹ Ніна Бернадська – літературознавиця, професорка кафедри історії української літератури, теорії літератури і літературної творчості Київського національного університету імені Тараса Шевченка, nbernadska@gmail.com

² Т. Gundorova, *Pisljačornobyl's'ka biblioteka. Ukraïns'kyj literaturnyj postmodern*, Kyïv 2005; R. Načuk, *Sučasna Ukraïns'ka proza. Postmodernyj period*, Kyïv 2008.

ними, що не лише вносять трагічний дисонанс у гармонійне життя молодого подружжя Михайла і Мотронки, а й фатально змінюють долю їхньої народженої з великої любові (а, значить, неминуче приреченої на щастя) доньки Дарусі. Недаремно твір має підзаголовок – „драма на три життя”. Він цікавий не лише як авторський погляд на зміст, а й як авторська жанрова дефініція (роман складається із трьох частин: *Даруся* – драма щоденна, *Іван Цвичок* – драма попередня, *Михайлове чудо* – драма найголовніша; вони, незважаючи на інверсовану в часі композицію, творять єдине ціле). Справді, складники драми у цьому творі помітні, як і ліризація оповіді, що ствердив Г. Павлишин: „У творчій парадигмі письменниці співіснує триродове поєднання лірики, епосу й драматичного перевтілення прозових творів з подальшим театральним розігруванням «життєвого дійства»”³. Проте, на мій погляд, у *Солодкій Дарусі* домінантним є все-таки „розігрування «життєвого дійства»”, коли новітнє художнє осмислення історії крізь призму окремої людської долі (долі) постає естетичним проживанням історії як травми. Відтак Марія Матіос створила психологічний роман у новелах.

Загалом психологічні нюанси різної сили та тембру помітні й в інших творах, у яких зображена саме приватна історія на тлі епохи. Так, це роман Р. Іваничука *Торговиця* (2013), прототипом головного героя якого став рідний брат автора, учасник УПА – він потрапив у полон і повернувся до рідної Коломиї через десять років каторги у Воркуті. Отож Р. Іваничук моделює історію крізь призму долі окремої людини, яка пережила численні випробування.

Про свій твір *Забуття* (2016) Таня Малярчук висловила так: “[...] це мій роман про ХХ ст., мої сто років, але не самотності, а втраченої пам’яті”⁴. Справді, у цьому творі його авторка обрала незвичний кут художнього осягнення історичного матеріалу – молода жінка, героїня роману, оцінює власне життя, шукає свою сутність, апелюючи до життєвого досвіду В. Липинського.

Тематично близьким – головним героєм-іноземцем, котрий присвятив своє життя служінню Україні, – до цього роману є твір Наталки Сняданко *Охайні прописи ерцгерцога Вільгельма* (2017) – про особисту історію одного з членів родини Габсбургів, Вільгельма, відомого в Україні як Василь Вишиваний. І якщо Таня Малярчук більше року працювала в Австрійській національній бібліотеці над історичними матеріалами, то до Наталки Сняданко звернувся австрійський режисер із проханням перекласти українською опис документального фільму про Вільгельма фон Габсбурга, очільника сотні Українських січових стрільців, який, за офіційною інформацією, помер від туберкульозу в 1947 році в Лук’янівській в’язниці. У художній версії цієї історії Василь Вишиваний не загинув, а прожив до старості у Львові, написав спогади, які є основою однієї із сюжетних ліній роману.

³ G. Pavlyšyn, *Dyskurs prozy Marii Matios*: avtoref. dys.kand. filol. nauk, Černivci 2012, s. 16.

⁴ *Sto rokiv vtračenoï pam’jati. Uryvok z novogo romanu Tani Mal’jarčuk „Zabutt’ja”* [v:] „Ukraïns’ka Pravda”, 20 serpnja 2016.

Широкого розголосу набув роман М. Гримич *Клавка* (2019), у якому приватна (вигадана) історія секретарки Спілки письменників, її минуле, любовні захоплення і сумніви тісно переплетені з реаліями літературного та ширше – столичного – життя у післявоєнний період. Авторка детально відтворює тривожні події у житті Спілки письменників, котрі засвідчили моральне знищення відомих уже в той час М. Рильського та Ю. Яновського й духовну деградацію окремих представників української творчої інтелігенції. До цієї групи творів також можна зарахувати романи Теодозії Зарівни *Вербовая дощечка* (2008), Любові Голоти *Епізодична пам'ять* (2007), Євгенії Кононенко *Останнє бажання* (2015), Надії Гуменюк *Вересові меди* (2015).

Новітня історія – від здобуття Україною Незалежності до початку війни на Сході – художньо викладена в романі П. Коробчука *Ключові клапани* (2019) через життєві долі шкільних друзів, яких об'єднала, зокрема, музика. Сам автор про свій задум сказав так: „Вирішив підсумувати час від точки дня Незалежності до сьогоднішнього. Розмислами, історіями, героями показати – як час і нові знання змінюють наше минуле. Час змінює минуле. Кожне попереднє десятиліття породжує наступне. І це схоже на передачу генів: ось з'являється нібито нове десятиліття, але з генетичним матеріалом минулого десятиліття, з подібними рисами обличчя, і тому історії повторюються під зовсім неочікуваним кутом і в неочікуваних обставинах”⁵. Критик Ганна Улюра так оцінила цей твір: „[...] фантазії на тему новітньої української історії, в яких автор довіряє виключно своєму досвіду і своїм спогадам”⁶. І хоча твір був розкритикований досить різко, зокрема за стилістичну одноманітність, нечітко виписаних персонажів, він є показовим щодо тенденції зображення приватного життя на тлі реальних подій.

Відлуння історичних подій різного часового діапазону притаманні родинним (сімейним) сагам, створених українськими прозаїками. Це *Музей покинутих секретів* (2009) Оксани Забужко, *Вільний світ* (2014) Тетяни Белімової, *Століття Якова* (2010), *Соло для Соломії* (2013), *Країна гіркої ніжності* (2015) Володимира Лиса, *Вічний календар* (2019) Василя Махна, у яких історії кількох родин зображуються у драматичних перипетіях, несподіваних поворотах, психологічних нюансах. Новий роман Марії Матіос *Букова земля* (2019), який щойно побачив світ, в анотації позиціонується як сага завдовжки у 225 років, пропущена через історії п'яти родин різного рівня і статусу, а також історичних персонажів, так чи інакше пов'язаних із Буковиною. Прикметно, що герої цієї саги змальовані творцями загальноєвропейської історії, а не лише власної, приватної.

⁵ Pavlo Korobčuk napysav “hudožnju istoriju Nezaležnosti”, bukvoid.com.ua/events/presentation/2019/02/25/144522.html, [27.12.2019].

⁶ G. Uljura, *Korotka istorija vrodženogo stenožu po-ukraїns'ky*, ukr.lib.ua/culture/2019/04/29/425399_korotka_istorija_vrodženogo_stenožu.html, [27.12.2019].

Водночас не можна не згадати про роман О. Коцарева *Люди в гніздах* (2018), в якому художньо відтворено історію кількох поколінь однієї родини в широкому часовому діапазоні – від XVII до XXI століття. Це окремі оповіді, щедро оздоблені ліричними відступами, вставними епізодами, листами, фрагментами з особової справи, енциклопедії, газети, проте читач розуміє, що автор часто-густо вигадує ці „документи”, пропонуючи кілька варіантів розгортання подій. О. Коцарев по-постмодерному грайливо реконструює сімейну сагу, творячи роман-пародію, позначену грою, гумором, іронією, гротеском, навіть коли йдеться про драматичні чи трагічні сторінки родинної історії. Сам прозаїк свій задум пояснив так: „У моїй книжці події відбуваються переважно в XX столітті. І так склалося історично, що в українській літературі, коли мова заходить про XX століття, то найчастіше автори говорять про тогочасні події або з героїчним пафосом, або з дуже похмурим відчаєм. І це не дивно, це виправдано. Але мені все ж хотілося про той час по-іншому. Мені, перефразовуючи відомі слова Винниченка, хотілося написати книжку, в якій українську історію можна читати без брому. І при цьому не особливо щось приховуючи, не оминаючи складних, прикрих чи трагічних моментів. Мені хотілося, щоб не було ані гучного пафосу, ані чорного відчаю”⁷.

На загал жанрова матриця історичного роману в постмодерністський період зазнала кардинальних модифікацій, і її реформатором виступив В. Кожелянко, вперше вписавши в український культурний простір альтернативну історичну оповідь – *Дефіляду в Москві* (1997). Його перу належать твори пізнішого часу, в яких також зі сміхом руйнується історична правда, її пафосність, навіть трагізм, і засобами карнавалу твориться новий міф про українське минуле як виклик драматичним сторінкам реальної української історії (*Конотоп*, 1998, *Людинець пана Бога*, 1999, *ЛЖЕNostradamus*, 1999, *Тероріум*, 2002, *Ефіопська Січ*, 2011). Цей шлях автора від першої до останньої альтернативної історії К. Родик слушно визначив так: „[...] від оборонного блазнювання до психоаналітичного самоосмислення”⁸. І хоча жанрова природа цих текстів і сьогодні є предметом дискусій науковців (роман-анекдот, роман-пародія, фантастичний роман, політичне фентезі), твори В. Кожелянка вже міцно ввійшли у вітчизняний культурний простір.

“Історія як ареал гри” (С. Матвієнко) або ж фантазії у стилі „що було б, якби...” запропонував О. Ірванець у таких творах, як *Рівне / Ровно* (2002) та *Харків 1938* (2017), подієва основа яких – терени радянської України, проте, крім цієї політично-географічної координати, у романах домінують гіпотетичні ситуації. У першому з них – це поділ міста Рівне на дві частини, одна з яких належить Західній Українській Республіці, а інша – Соціалістичній Республіці

⁷ Oleg Kocarev: *Ukrains'ku istoriju možna čytaty bez bromu*, <https://www.bbc.com/ukrainian/features-46407649>, [28.12.2019].

⁸ К. Родик, *Як Павло Lazarenko perestav hotity* [v:] „Ukraina moloda”, 28.12. 2011.

України. Їх розділяє стіна, котра нагадує Берлінську й символізує роз'єднаність суспільства і його політичний розкол. У другому – „нова, прекрасна і сильна Україна” буде соціал-комунізм і відзначає двадцятиліття революційних подій.

Історія як героїка стає об'єктом художнього змалювання у романах В.Шкляра, котрі ніби творять своєрідну „повстанську” трилогію, – *Чорний ворон* (2009), *Маруся* (2014), *Троща* (2017). Вона присвячена національно-визвольним змаганням 20-х і другої половини 40-х років ХХ століття: Холодноярська республіка, реальна родинна історія поліських учителів Соколовських із Житомирщини, боротьба УПА, написана в неоромантичній манері з актуалізацією теми історичної пам'яті, патріотичної проблематики, проекції минулого на авторське сьогодення, із залученням донедавна табуйованих численних мемуарно-архівних матеріалів, епістолярію, документальних видань. За співвідношенням факту й художньої вигадки ці тексти найбільш наближені до матриці класичного історичного роману. Його традиції продовжує й І. Корсак. Скажімо, документальна основа твору *Перстень Ганни Барвінок* (2015) – листування Олександри Білозерської, роману *Запізніле кохання Миклухо-Маклая* (2016) – фотокопії численних матеріалів із природничих музеїв та інститутів Австралії, Британії, Чилі, Росії, Папуа-Нової Гвінеї, присмачені психологічними характеристиками героїв, надають їм переконливості, й авторська версія історії захоплює читача.

Цікаві своєю реальною основою історичні романи А. Дрофаня *Таїна голубого палацу* та *Музи кохання* (обидва – 2014), присвячені Качанівці, дворянському маєтку, збудованому в ХVІІ столітті.

Натомість твори Ю. Винничука лише відштовхуються від певної епохи, її конкретики. Як слушно зауважила Галина Сафроньєва з приводу роману *Сестри крові* (2018), цей текст створений для естетичного смакування, а не для розбору й перевірки фактів⁹. І далі додає „рецепт” твору від Ю. Винничука: “[...] роман повинен бути історичним, частково пригодницьким, частково любовним, і ще трохи детективним, плюс у тексті обов'язково будуть певні провокації, несподівані повороти, іронія, пошуки істини в таємничій атмосфері монастирів а-ля Умберто Еко по-українськи, а головне – на тлі всіх зображених подій для читача відведено достатньо простору для власної фантазії”¹⁰. Справді, прозаїк вибудовує сюжети своїх творів на міцній історичній основі – це здебільшого ХХ століття (*Цензор снів*, 2016, його перша половина, *Танго смерті*, 2012, довоєнний Львів, під час Другої світової війни і сучасний) або ХVІІ століття (*Аптекарь*, 2015, *Сестри крові*, 2018).

До такого різновиду „історичних” творів належить і найновіший роман В.Шкляра *Характерник* (2019), у якому події другої половини ХVІІІ століття, побут і реалії Запорізької Січі актуалізуються в авторську сучасність, щоб

⁹ G. Safron'jeva, *Vynnychuk: čytaty, stavyty na pauzu, smakuvaty*, litakcent.com/2018/12/26/vinnichuk-chitati-staviti-na-pauzu-smakuvati/, [26.12.2019].

¹⁰ *Ibidem*.

підкреслити позачасові явища: як українська еліта ігнорує державницькі інтереси, як народ захищає і бореться за свою свободу.

У романах Г. Пагутяк *Слуга з Добромиля* (2006), *Зачаровані музиканти* (2010), *Сни Юлії і Германа* (2011) вдало поєднано історичні сюжети з елементами фантастичними, відтак авторка успішно використовує такий новий для української прози різновид історичного роману, як фантастично-історичний. Ще в 90-і роки він потужно представлений у творчості В. Шевчука, який уже в 2000-х опублікував химерно-історіософський роман *Срібне молоко* (2001). Не можна не згадати і сучасну прозу, присвячену війні на Сході України. Ці твори найчастіше опираються на автобіографію автора або когось із його знайомих (Є. Положий *Іловайськ*, 2015, Тамара Горіха Зерня *Доця*, 2019).

Тенденція до олюднення історії і відповідно розширення меж історичного роману, переформатування його жанрової сутності уже помічена критиками. Скажімо, Н. Герасименко в оглядовій статті *Сучасний історичний роман: жіночий ракурс* слушно зауважує: “Історичний жанр сьогодні переживає своєрідне відродження. Причиною цього є його здатність відчувати зміни, які постійно відбуваються у соціумі. Запровадження новацій додає історичній прозі нових властивостей, а це, своєю чергою, інтенсивно формує елементи жанрової структури”¹¹.

До читача-інтелектуала апелюють автори біографічного роману – В. Даниленко (*Капелюх Сікорського*, 2010), Олесь Ільченко (*Місто з химерами*, 2009 – про архітектора Владислава Городецького), М. Слабошпицький (*Що записано в книгу життя*, 2012 – про М. Коцюбинського), С. Процюк (*Троянда ритуального болю*, 2010 – про В. Стефаніка, *Маски опадають повільно*, 2011 – про В. Винниченка, *Чорне яблуко*, 2013 – про А. Тесленка). Твори С. Процюка критики одностайно іменують художніми “психобіографіями”, які представляють глибинні дослідження внутрішнього світу відомих українських прозаїків, ґрунтовані на їхньому епістолярії, щоденниках. Цікаву художню версію життя і загадкової до сьогодні смерті М. Леонтовича запропонувала читачам Ірен Роздобудько у романі *Прилетіла ластівочка* (2018).

Водночас реальні біографії класиків української літератури стають полем гри і реінтерпретації. Скажімо, у кіноромані-стимпанку П. Яценка *Нечуй. Немов. Небач* (2017) на тлі екзотичного антуражу другої половини XIX ст. – дирижаблів, електричних кебів, механічних волів чумаків, багатofункціональних кухонних пристроїв – розгортається життєва доля І. Нечуя-Левицького, з якої запозичено чимало реальних фактів, проте сучасний автор деміфологізує особу відомого прозаїка, котрий міцно увійшов у канон вітчизняного письменства. Тим самим П. Яценко фентезійно переосмислює його біографію: стержень сюжету тримається на історії із заміною хворого серця класика на механічне. Водночас образ серця у творі поліфункціональний: від уявлення, що цей невеликий м’яз

¹¹ N. Gerasymenko, *Sučasnyj istoryčnyj roman: žinočyj rakurs* [v:] „Literaturna Ukraina”, 20.10.2016, s. 8.

– вмістилище наших почуттів, і до ідеологічного символу, який стосується колоніального статусу України, українців, української літератури: російське Археографічне товариство займається зомбуванням людей, вживляючи їм механічні серця з „духом російським”. Відтак у цьому творі тісно переплітаються елементи історичного роману-реконструкції, урбаністичного та пригодницького.

Якщо П. Яценко деканонізував життя і творчість І. Нечуя-Левицького, то В. Єшкілев здійснив, на думку П. Білоуса, „своєрідний акт десакралізації постаті Сковороди”¹² у романі *Усі кути трикутника. Апокриф мандрів Григорія Сковороди* (2012). Письменник запропонував авторську версію життєпису філософа й художника слова, провокаційно зобразивши його шпигуном, бісексуалом, учасником змов, оргій і використавши для цього малодосліджений і маловірогідний факт – подорож Г. Сковороди до угорського містечка Токай в 1750-1753 роках. Як слушно зазначила М. Микицей, „... класично прийнятий образ мандрівного філософа ходив босий селами, грав на сопілці, проповідував сердечну науку» Володимир Єшкілев трансформує і продовжує у цілком несподіваний, але такий привабливий образ своєрідного українського Джеймса Бонда...”¹³. Сам автор жанрову сутність свого твору визначив як біографічний роман, тоді як О. Галич вважає, що це квазі-біографія, „справжній пригодницький постмодерністський роман”¹⁴. Безперечно, йдеться про художню біографію, про модифікацію біографічного роману, в якому домінує авторська вигадка, провокація, гра з читачем, пригода.

У новітній українській літературі активізується жанр антиутопії. Серед його найпомітніших здобутків трилогія Ю. Щербака – *Час смертохристів. Міражі України 2077 року* (2011), *Час Великої Гри. Фантоми 2079 року* (2012), *Час Тирана. Прозріння 2084 року* (2014). Ці твори попереджають про загрозу зникнення української нації і державності, про глобальні виклики українській людині й світові загалом. Звернувся до жанру антиутопії Т. Антипович, опублікувавши роман *Хронос* (2011), дія якого відбувається у 2040-2047 рр. Автор проектує майбутнє – винахід особливого апарату, що збирає і ущільнює час, проте ця футурологічна проекція дозволяє прозаїку осмислити реалії нашої сучасності, її апокаліптичний вияв.

О. Чупа запропонував українському читачеві антиутопію *Акваріум* (2015). Ускладненість сюжету цього твору зумовлена рамковою композицією: оповідач купує плівку із записами популярної групи, але виявляє, що звучить голос науковця, який розповідає про невідому речовину, здатну перетворити людей на покірних беземоційних тварин. Оскільки вони розселені в акваріумі, то

¹² P. Bilous, *Sproba pohytnuty kanon*, litakcent.com/2012/03/01/ sproba-pohytnuty-kanon/comment-page-1, [28.12.2019].

¹³ М. Мыкысей, *Slipuče kolo provokacijnogogo čytann'ja, abo Čy trykutnyk giršyž za sopilku?* bukvoid.com.ua/reviews/books/2012/05/09/085500.html, [28.12.2019]

¹⁴ О. Галыч, *Osoblyvosti postmodernists'koi kvazi-biografii: V.Ješkilev "Usi kuty trykutnyka* [v]: “Visnyk LNU imeni Tarasa Ševčenka”, nr 12, 2012, s.153.

виникає окреме суспільство зі своїми законами, владою, поділом на окремі групи. Метафора досить прозора: втрата самосвідомості веде людину до трагічного передбачуваного фіналу.

У сучасному українському літературному процесі з'являються і нові романні різновиди, які засвідчують активне входження в український літературний процес жанрів масового письменства. Це, скажімо, трилер і його різновиди: психотрилери (*Астра*, 2015, О. Михеда, *Твій погляд. Чіо-Чіо-Сан*, 2018, А.Любки), технотрилери (*Море для шльги*, 2012, П. Коробчука, *Бот*, 2012, *Твердиня*, 2013, Макса Кідрука), містичний (*Білий попіл*, 2018, І. Павлюка), а також ретродетективи: вперше до цього романного різновиду звернувся В. Кожелянко (*Срібний павук*, 2013), а його починання підхопили А. Кокотюха, В. Івченко, Б. Коломійчук.

Водночас до серйозного читача апелюють тексти ретроманів С. Андрухович *Фелікс Австрія* (2014), Ю. Винничука *Цензор снів* (2016), а також романи-цитатники В. Слапчука *Книга забуття* (2013), *Роман&Роман* (2019).

Жанрові пошуки українських романістів останніх десятиліть засвідчують загальні тенденції розвитку цього популярного жанру нашої сучасності: зміцнення інтересу читача до серйозних історій, домінування у них документального, біографічного, автобіографічного елементів, новелізацію роману, стирання меж між масовою та елітарною літературою, „прощання” з постмодерністською художньою практикою.

ЛІТЕРАТУРА

- Bilous P., *Sproba pohytnuty kanon*, litakcent.com/2012/03/01/ sproba- pohytnuty- kanon/ comment-page-1, [28.12.2019].
- Galyč O., *Osoblyvosti postmodernists'koї kvazi-biografii: V. Ješkilev "Usi kuty trykutnyka* [v:] "Visnyk LNU imeni Tarasa Ševčenko", Lugans'k № 12, 2012, s. 151-161.
- Gerasymenko N., *Sučasnyj istoryčnyj roman: žinočyj rakurs* [v:] „Literaturna Ukraina”, 20.10. 2016, s. 8-9.
- Gundorova T., *Pisljačornobyl's'ka biblioteka. Ukraїns'kyj literaturnyj postmodern*, Kyiv 2005.
- Harčuk R., *Sučasna ukraїns'ka proza. Postmodernyj period*, Kyiv 2008.
- Mykycej M., *Slipuče kolo provokacijnogogo čytann'ja, abo Čy trykutnyk giršyj za sopilku?* bukvoid.com.ua/reviews/books/2012/05/09/085500.html, [28.12.2019].
- Oleg Kocarev: *Ukraїns'ku istoriju možna čytaty bez bromu*, <https://www.bbc.com/ukrainian/features-46407649> [28.12.2019].
- Pavlo Korobčuk napysav “hudožnju istoriju Nezaležnosti”, bukvoid.com.ua/ events/presentation/2019/02/25/144522.html, [27.12.2019].
- Pavlyšyn G., *Dyskurs prozy Marii Matios: avtoref. dys. kand. filol. nauk, Černivci* 2012.
- Rodyk K., *Jak Pavlo Lazarenko perestav chotity* [v:] „Ukraina moloda”, 28.12. 2011.
- Safron'jeva G., *Ynnychuk: čytaty, stavyty na pauzu, smakuvaty*, litakcent.com/2018/12/26/ vinnichuk-chitati-staviti-na-pauzu-smakuvati/, [26.12.2019].

Sto rokiv vtračenoï pam"jati. Uryvok z novogo romanu Tani Mal'jarčuk "Zabutt'ja" [v:] „Ukraïns'ka Pravda”, 20 serpnja 2016.

Ul'jura G., *Korotka istorija vrodženogo stenozu po-ukraïns'ky*, ukr.lib.ua/culture/2019/04/29/425399_korotka_istorija_vrodženogo_stenozu.html, [27.12.2019].

У статті окреслено основні тенденції розвитку новітнього українського роману, його здобутки та жанрові пошуки останніх десятиліть. Відзначено посилений інтерес прозаїків до історичної тематики, документу, біографії, відтак матриця історичного роману модифікується, історія художньо відтворюється і як приватна доля людини, і як героїка, і як травма, і як гра. Водночас з'являються нові для української літератури романи-психобіографії, техно- і психотрилери, романи-цитатники, ретродетективи, активізується жанр антиутопії. Стираються межі між масовою та елітарною літературою, постмодерністські практики письма згасають, натомість посилюються реалістичні, неоромантичні, навіть неосентиментальні акценти у зображенні минулого й сьогодення.

Ключові слова: український роман перших десятиліть XXI століття, жанрові модифікації сучасного роману.

THE NEWEST UKRAINIAN NOVEL: GENRE SEARCHES

The article outlines the main trends of development of the newest Ukrainian novel, its achievements and genre searches of the last decades. Increased interest of prose writers in historical subjects, documents, biographies has been noted, so the matrix of the historical novel is modified, history is artistically reproduced both as a private destiny of man, and as a hero, and as a trauma and as a game. At the same time, new psycho-biography novels, techno- and psychotriller novels, quotation books, retro-detectives are emerging for Ukrainian literature, and the genre of dystopia is being activated. The boundaries between mass and elitist literature are blurred, postmodern practices of writing are fading away, while realistic, romantic, even sentimental accents in the image of the past and present are intensified.

Key words: Ukrainian novel of the first decades of the twentieth one century, genre modifications of the modern novel.

zgłoszenie artykułu: 15.01.2020

przyjęcie artykułu do druku: 30.05.2020